

Тема. Які в осені прикмети? Осінні місяці. Планування спостережень за неживою і живою природою восени.

Мета: Формувати уявлення про особливості погоди своєї місцевості; вести спостереження за предметами і явищами неживої природи та їх змінами; ; вчити помічати зміни у живій природі і, спираючись на попередній життєвий досвід дітей; розширити поняття учнів про характерні прикмети осені; ознайомити з осінніми місяцями; розкрити історію походження назв місяців осені; вчити описувати красу природи восени та позитивні емоції, які вона викликає; ;розвивати уяву, фантазію, мовлення, спостережливість, пам'ять; виховувати вміння працювати в парі та групі; дотримуватися народних традицій у ставленні людини до природи.

Хід уроку

I. Організаційний момент

-Подивилися на мене.

Усміхнулися усі!

Чи готові до уроку?

-Так! Готові!

-Молодці!

II. Повідомлення теми і мети уроку

1. Вступна бесіда

— Протягом майже двох місяців на уроках природознавства ми готувалися до мандрівок порами року. Сьогодні вирушаємо у першу мандрівку. Йдемо у гості до Осені.

Але перед тим, як відправитися, давайте поговоримо про погоду, чи нічого не зашкодить нашій прогулянці.

Згадайте, якою була погода вчора.

Які зміни ви помітили в природі?

Вирушаючи в сьогоднішню мандрівку, ми повинні знати якою буде погода цього дня. (Черговий учень зачитує підготовлені повідомлення).

Погода сьогодні буде прекрасною, тож відправляємося у нашу осінню мандрівку.

2. Постановка проблеми

— Скажіть, чи хотілося б вам зараз одягнути купальні костюми і піти купатися _____ та _____ засмагати?

— Чому ми не можемо цього зробити зараз? (Холодно, сонце не гріє, вже не літо тощо.)

Доведеться прихопити з собою гарний настрій, старанність, а ще - знання, отримані на попередніх уроках.

III. Актуалізація опорних знань

1. Запитання для повторення

Коли сьогодні я ішла до школи,

Мені здавалось – все співа навколо.

Ошатний клен листок скинув жовтенький,

Й горобчик на долоню сів маленький,

Він попросив мене у вас спитати,

Чи любите природу ви, малята?

Полетить листок рядами,
Хоче він дружити з нами.
Кого за руку візьме,
Той і відповідь бере.

- Яка зараз пора року?
- Після якої пори року настає осінь?
- Чому відбувається зміна пір року?
- За який час Земля робить повний оберт навколо Сонця?
- Чому Сонце не завжди знаходиться на одній висоті від Землі?
- Чи впливає висота Сонця на температуру повітря?
- Як можна визначити температуру повітря?
- Яка позначка термометра говорить про початок заморозків?
- Які опади можна спостерігати за умов температури нижче (вище) нуля?
- Чи відбуваються зміни у живій природі у різні пори року?

2. Гра " Збери слово»

- Діти, горобчик передав вам чарівні листочки. І попросив скласти з них слово. О С І Н Ї

ІV. Вивчення нового матеріалу

1. Ознайомлення з основними завданнями уроку

Скільки барв кругом розмито:

Пурпур, вохра, зелень, просинь,

Це минає тепле літо,
Золота надходить осінь.
Край наш, писанка неначе,
Треба тільки вміти бачить.

-Сьогодні ми помандруємо загадковими стежками чарівниці осені, спробуємо почути голос природи, відчутти та побачити її красу.

(Звучить музика П. І. Чайковського «Мелодія осені», учні заплющують очі і намагаються уявити картини осінньої природи, вчитель вивішує картину «Загадкова леді»)

2. Виявлення ознак осені в образотворчому мистецтві

-Що ви уявили, коли слухали цю мелодію?

-Що ви відчували?

- Як ви думаєте, хто скривається за загадковою парасолькою??

(Вчитель перевертає картину на лицьовий бік)

-Осінь – загадкова та чарівна пора. Вона може бути веселою та яскравою, тоді все навкруги освітлено сонцем, тебе оточують дерева, на яких листя немов розмальоване. Через деякий час осінь стає замріяною та сумною – йде дощ і день здається вічністю, а потім стає зовсім холодно. І складається враження, що в такі дні осінь прощається з нами, уступаючи місце величній зимі.

Осінь надихала багатьох поетів, композиторів, художників.

А ми, спробуємо приготувати виставку «Осінь у моєму місті».

Розгляньте уважно картини на парті. Яка з них зайва ? («Квітуча яблуня»)

Наша картинна галерея буде складатися з трьох частин:

- осінні явища в неживій природі;
- зміни у поведінці живих істот;
- осінні турботи людей.

(Виконують завдання в зошиті. Складаються композиції)

Подивіться, ось яка картинна галерея у нас вийшла.

3. Виявлення ознак осені у художніх творах

1) Про осінь Т. Г. Шевченко сказав так:

Минає літо, шелестить

Пожовкле листя по діброві,

Гуляють хмари, сонце спить . . .

— Про які ознаки осені ви дізналися?

— Які з них відбуваються у живій природі? у неживій?

2) Декламування вірша М. Підгірянки

Прийшла осінь люба, мила,

Дітям на потіху

Груші всі позолотила

У годину тиху.

Ще червону фарбу мала

Осінь-мальовничка.

Яблучка помалювала

На обидва личка.

Як на сливи позирала,

Знала, що робити:

Усі сливи завивала

В сині оксамити.

І куди лиш не ходила

У годину тиху,

Весь садочок прикрасила

Дітям на потіху.

- Як називає автор осінь?

- Яку роботу виконала осінь?

3) Гра Осінній комплімент.

Клас ділиться на дві групи. Учні першої групи називають слово, що відповідає на питання хто? або що?. Діти другої групи підбирають до них слова, які відповідають на питання який?, яка, яке?які?. (Осінь – золотокоса, дощ – дрібний, листок – жовтий,

4. Виявлення ознак осені у звуках природи

-А чи можна без слів виразити своє враження про щось?

(Включається аудіозапис звуків дощу, шуркоту листя, вітру)

-Які звуки, притаманні осінній порі, ви почули?

-Який настрій викликає гомін птахів, шум дощу, шелест листя?

5. Робота над значенням назв осінніх місяців

5.1. Розповідь учителя

Осінь — це шлях, який проходить природа від літа до зими.
А чи не забули ви, як називаються осінні місяці?

5.2. Випереджаюче завдання для сильніших учнів. Розказати, чому так назвали осінні місяці. (Діти розповідають)

5.3. Продовження розповіді

-Я хочу трішки доповнити

Вересень колись називали сівень, адже починали сіяти озимину. Жовтень – хмарунець, тому що часто змінювалась погода, або весільник. У народі так і казали: «Жовтень на весілля багатий». А листопад – просто падолист, адже опадає листя.

Осінь поділяють на три періоди: рання осінь, золота осінь і підзимок.
Як ви думаєте, яким місяцям відповідають ці періоди? Чому?

Вересень – це рання осінь. Сонечко ще гріє, але не так, як влітку. Вдень температура досягає 20 градусів, а ночі короткі, холодні. Дні переважно ясні, проте бувають і дощові, навіть грозові. Восени листя на деревах ще зелене, цвітуть квіти: верес, жоржини, айстри, чорнобривці, гладіолуси. На полях люди збирають урожай картоплі, помідорів, перцю, яблук, груш. Жовтень – це золота осінь. Небо частіше затягнене хмарами. Сонечко світить, та не гріє. Температура вдень піднімається до позначки 15 градусів. Часто йдуть дощі, вітряно. Дерева поступово вкриваються різними барвами: жовтими, оранжевими, червоними. Тому й місяць назвали жовтнем. Висихають трави, відцвітають квіти. На полях люди збирають моркву, буряки, капусту. Садять дерева. Листопад - це підзимок. Названо місяць тому, що опадає листя. На небі рідко з'являється сонечко. Температура не піднімається вище 5 градусів. Вночі бувають заморозки. Часто йдуть дощі, може і снігом закидати. На полях зібрано весь урожай. .

5.4 Робота за підручником (с.34-41]

Розгляньте художню галерею Матінки Природи (с. 34). Що зобразили художники? Складіть речення.

— Прочитайте, про що розповідають назви осінніх місяців (с. 39-40). Розкажіть про кожний місяць за фотографіями.

Фізкультхвилинка

5.5 Робота в парах

Складання прислів'їв та приказок.

Прислів'я та приказки про вересень:

Вересень весіллями багатий.

Вересень – літові кінець, осені – початок.

Вересень – літові кінець, осені – початок.

Як вересніє ,то й дощик сіє.

· Прислів'я та приказки про жовтень

· Жовтень ходить по краю та й виганяє пташок з раю.

· Плаче жовтень холодними сльозами.

· Жовтень хоч і холодний, та листопад його перехолодить.

· В жовтні з сонцем розпрощайся, ближче до печі підбирайся.

Прислів'я та приказки про листопад

- Листопадовий день, що заячий хвіст.
- Листопадворота зимі відкриває.
- Улистопаді зима з осінню бореться.
- Листопад не лютий, проте спитає, чи одягнутий та взутий

6. Планування спостережень за природою восени

- Довідатися ще чимало цікавого можна спостерігаючи за природою.

Завдання для спостережень восени

1. Спостерігай за погодою щодня.
- 2 Спостерігай за небом. Як воно змінюється протягом осені?
- 3 Запиши дату, коли були перші заморозки на ґрунті. Поспостерігай за ґрунтом під час заморозків. Яким він став?
- 4 Запиши, коли випав перший сніг, як довго він лежав на ґрунті.
- 5 Поспостерігай за деревами і кущами. Чи змінилося забарвлення їхнього листя?
- 6 Поспостерігай і запиши, які рослини ще цвіли: у вересні, жовтні, листопаді.
- 7 Зверни увагу на комах. Чи багато їх восени? В яку погоду їх буває найбільше?
- 8 Поспостерігай за птахами і запиши, які птахи відлітають у теплі краї, а які прилітають до нас зимувати.
- 9 Поспостерігай, які види робіт виконують люди у полях, у садах, на городах. У яких роботах ти брав участь сам?

V. Узагальнення вивченого (перегляд презентації).

V I. Підсумок уроку

Рефлексія. - Діти, чи сподобався вам сьогоднішній урок?

- Що найбільше вас вразило?

- Що нового ви дізналися?

- Чи можемо ми осінь назвати найсмачнішою порою року?

- А коли ви опиняєтеся серед отакої чарівної краси, що вам найбільше хочеться зробити?

- Візьміть найкращий листочок із вашого букетика. Притуліть його до щічки. Який він? (Гладенький, ніжний, шершавий, холодний, теплий, ...)

- Підкидати листя! - Так підкидайте!-

Постояти під золотим дощем! - Покажіть як!

- Побігати по листю! - Так бігайте!

- Послухати, як воно шурхотить під ногами! - Давайте походимо по ньому, слухаючи шурхіт.

- Зібрати листя у букети! –Збираємо!

Якщо вам сподобався урок- додайте у букет жовтий листок;

Якщо ви запам'ятали назви осінніх місяців – помаранцевий;

Якщо ви любите цю чудову пору року – червоний;

Якщо ви готові дізнаватися про осінні явища природи ще багато нового – зелений.

VII. Домашнє завдання

С.38-41.

— Під час екскурсії, прогулянок, дорогою до школи (додому) спостерігайте за змінами у живій і неживій природі у різні пори року (місяці). Свої спостереження записуйте у зошит. Обов'язково зазначайте дату побаченого. За можливості, фотографуйте або замальовуйте побачене. А ще пропоную вам скласти казочку « Не плач, листочок» за даним початком:

Жив собі листочок. І було у нього багато друзів - кленових листочків. Настала осінь. Всі вони стали жовто-багряні. Вітерець налітав на них, відривав від гілочок і, кружляючи, опускав на землю.
- Не займай мене, вітре, - просив листочок.
- Не бійся, я понесу тебе далеко від твого дому. Покажу тобі, як навколо гарно, - відповідав вітер.

Листочок затремтів у повітрі, а потім опустився на землю, де було багато таких листочків, як він. "Що ж зі мною буде? - подумав листочок, - я тут нікому не потрібний". "Шурх-шурх-шурх", - почулося раптом. Це...

Жив собі листочок. І було у нього багато друзів - кленових листочків. Настала осінь. Всі вони стали жовто-багряні. Вітерець налітав на них, відривав від гілочок і, кружляючи, опускав на землю.
- Не займай мене, вітре, - просив листочок.
- Не бійся, я понесу тебе далеко від твого дому. Покажу тобі, як навколо гарно, - відповідав вітер.

Листочок затремтів у повітрі, а потім опустився на землю, де було багато таких листочків, як він. "Що ж зі мною буде? - подумав листочок, - я тут нікому не потрібний". "Шурх-шурх-шурх", - почулося раптом. Це...

Жив собі листочок. І було у нього багато друзів - кленових листочків. Настала осінь. Всі вони стали жовто-багряні. Вітерець налітав на них, відривав від гілочок і, кружляючи, опускав на землю.
- Не займай мене, вітре, - просив листочок.
- Не бійся, я понесу тебе далеко від твого дому. Покажу тобі, як навколо гарно, - відповідав вітер.

Листочок затремтів у повітрі, а потім опустився на землю, де було багато таких листочків, як він. "Що ж зі мною буде? - подумав листочок, - я тут нікому не потрібний". "Шурх-шурх-шурх", - почулося раптом. Це...

Жив собі листочок. І було у нього багато друзів - кленових листочків. Настала осінь. Всі вони стали жовто-багряні. Вітерець налітав на них, відривав від гілочок і, кружляючи, опускав на землю.
- Не займай мене, вітре, - просив листочок.
- Не бійся, я понесу тебе далеко від твого дому. Покажу тобі, як навколо гарно, - відповідав вітер.

Листочок затремтів у повітрі, а потім опустився на землю, де було багато таких листочків, як він. "Що ж зі мною буде? - подумав листочок, - я тут нікому не потрібний". "Шурх-шурх-шурх", - почулося раптом. Це...

Жив собі листочок. І було у нього багато друзів - кленових листочків. Настала осінь. Всі вони стали жовто-багряні. Вітерець налітав на них, відривав від гілочок і, кружляючи, опускав на землю.
- Не займай мене, вітре, - просив листочок.
- Не бійся, я понесу тебе далеко від твого дому. Покажу тобі, як навколо гарно, - відповідав вітер.

Листочок затремтів у повітрі, а потім опустився на землю, де було багато таких листочків, як він. "Що ж зі мною буде? - подумав листочок, - я тут нікому не потрібний". "Шурх-шурх-шурх", - почулося раптом. Це...

О С І Н Ї

**Вересень весіллями
багатий.**

**Вересень – літові кінець,
осені – початок.**

**Як вересніє,то й дощик
сіє.**

**Жовтень ходить по краю
та й виганяє пташок з раю.**

**Плаче жовтень
холодними сльозами.**

**Жовтень хоч і холодний,
та листопад його
перехолодить.**

**В жовтні з сонцем
розпрощайся,
ближче до печі підбирайся.**

**• Листопадовий день,
що заячий хвіст.**

**• Листопадворота зимі
відкриває.**

• У листопаді зима

з осінню бореться.

• **Листопад білими
кіньми їде.**

• **Листопад не лютий,
проте питає,
чи одягнутий та взутий.**

В усі пори року спостерігай за:

**1) зміною висоти Сонця на
небосхилі;**

**2) температурою повітря, вітром,
станом неба, опадами;**

3) рослинами;

4) тваринами;

5) ґрунтом;

6) водоймами;

7) працею людей .

Завдання для спостережень восени

1.Спостерігай за погодою щодня.

**2 Спостерігай за небом. Як воно змінюється
протягом осені?**

- 3** Запиши дату, коли були перші заморозки на ґрунті. Поспостерігай за ґрунтом під час заморозків. Яким він став?
- 4** Запиши, коли випав перший сніг, як довго він лежав на ґрунті.
- 5** Поспостерігай за деревами і кущами. Чи змінилося забарвлення їхнього листя?
- 6** Поспостерігай і запиши, які рослини ще цвіли: у вересні, жовтні, листопаді.
- 7** Зверни увагу на комах. Чи багато їх восени? В яку погоду їх буває найбільше?
- 8** Поспостерігай за птахами і запиши, які птахи відлітають у теплі краї, а які прилітають до нас зимувати.
- 9** Поспостерігай, які види робіт виконують люди у полях, у садах, на городах. У яких роботах ти брав участь сам?

Слово «вересень» походить від назви вічнозеленого куща – вересу, який росте на Поліссі. Оскільки верес починає масово цвісти восени, то і місяць назвали на його честь. Спершу вересень звався «ревун», «марев», тому що в цей період масово перегукувалися олені. Пізніше назвали «сівнем»- від періоду сівби озимих зернових, «майком» - од зелені озимини. У давнину 14 вересня було початком Нового року.

Місяць жовтень отримав назву від природного явища – пожовтіння листя на рослинах. У вжитку була й інша назва – «паздерник», що походить від промислу, пов'язаного із переробкою льону та конопель. Пізніше його ще називали «хмурень», «зазимник». А оскільки із жовтня починали справляти весілля, його «охрестили» й «весільником».

Ще одне явище природи - листопад – стало причиною назви третього осіннього місяця. У давнину листопад називали «братчини». Це від назви давнього обряду, що звався «братчина». Його справляли в листопаді. Якщо сусіди хотіли заприятелювати між собою, то купували в пасічників бджолиний рій. З весни до осені гуртом доглядали його. Зібраний мед ділили порівну. На це свято збиралися сім'ями, гуляли чи, як казали в народі, браталися. Були ще назви «листопадень», «падолист», «напівзимник».

- **Голі поля, мокне земля,
Дощ поливає Коли це буває? (Восени)**
- **Летить орлиця по синьому небу,
Крила розкрила, сонце закрила. (Хмара)**
- **Рукавом махнув — дерево зігнув. (Вітер)**
- **Невидимка ходить в гаї,
Всі дерева ро з дягас. (Осінь)**
- **Коли нема — чекають,
Коли прийду тікають (Дощ)**

Осінній іній - на ясну погоду

Смереки рясніють шишками - слід запасатися добрим кожухом.

У лісі мало грибів, а багато жолудів - чекайте холодної зими.

До середини жовтня не осипалося з беріз листя - сніг падатиме пізно.

Червоний місяць - на вітер, блідий - на дощ.

Стахорщинська загальноосвітня школа І-ІІ ступенів
Новгород-Сіверської районної ради Чернігівської області

**План-конспект
відкритого уроку природознавства
у 2 класі.**

***Тема: Які прикмети осені? Осінні місяці.
Планування спостережень за живою та
неживою природою восени.***

Підготувала
учитель початкових класів
Карбовська О. М.

Через спеціальні спостереження за змінами погоди в різні

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ВОСЕНИ	
Нежива природа	Жива природа
Перші заморозки на ґрунті Ранкові тумани Дощі Калюжі вперше вкрилися кригою Перші сніжинки в повітрі Зниження температури повітря	Рослини Достигання плодів та насіння Пожовтіння листя Листопад Тварини Зникнення комах Відліт птахів Підготовка звірів до зими

Мандрівка перша

**Народна мудрість:
осінь іде, за собою дощ веде.**

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ		
Ясно	Хмарно	Похмуро
		
Дощ	Сніг	Гроза
		
Роса	Туман	Іній
		

Не дід, а сивий,
 Не спить, а стелиться.
 Вкриває землю й океан,
 А зовуть його... (туман).

Вслухайся у звучання вір

ПЕРЕВІР СЕБЕ: ЩО Я ЗНАЮ ПРО ВПЛИВ СОНЦЯ НА ПРИРОДУ І ПОГОДУ?

1. Що належить до природних явищ? З'єднай стрілочками частини речень. А те, що не належить, — обведи червоним олівцем.

Природні явища — це коли

їде автомобіль.
йде дощ, сніг.
перельоти птахів.
листопад.

2. Допиши речення.

Модель Землі — це .

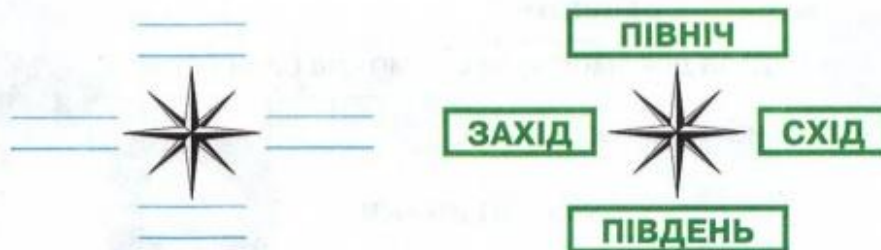
3. Устав пропущені дані та слова в речення.

Земля робить повний оберт навколо своєї вісі за години.
Це — .

4. «Так» чи «ні»? Підкресли правильну відповідь.

Погода — стан природи. (Так.) Стан неба — це не хмарність. (Ні.)

5. Запиши скорочено основні сторони горизонту.

6. Знайди й підкресли твердження, з яким ти не можеш погодитися.

А Вище нуля на шкалі термометра позначено градуси холоду.

Б Вище нуля на шкалі термометра позначено градуси тепла.

В Нижче нуля на шкалі термометра позначено градуси холоду.

Мандрівка перша:
ПРИРОДА ВОСЕНИ

ЯК ЗМІНЮЄТЬСЯ НЕЖИВА ПРИРОДА ВОСЕНИ?

1. З'єднай стрілочками! Що належить до неживої природи, що — до живої, а що не належить до природи? Свій вибір **поясни**.

**НЕЖИВА
ПРИРОДА**

**ЖИВА
ПРИРОДА**

**ПРЕДМЕТИ,
ЗРОБЛЕНІ
РУКАМИ ЛЮДИНИ**

2. Допиши речення.

Прилад, за допомогою якого можна визначати зміну висоти Сонця на небосхилі, — це

3. Розшифруй умовні знаки.

27.10. 2014	1	Спостереження за змінами в природі	Кл.кер. 1-х класів
	2	Конкурс загадок «Золота осінь» 3-В клас Конкурс на кращу афішу до казки «Бременські музиканти»	Кл.кер. 2-х класів
	3	Відвідування шкільної бібліотеки « Як вибрати книги»	Кл.кер. 3-х класів
	4	Заняття у комп'ютерному класі «Друзі Елзіка та Ганнусі»	Кл.кер. 4-х класів
	5-6	Підготовка матеріалів до презентації класу «Козацькому роду нема переводу» Робота над проектом «Міцні знання – гарант успіху» 6-А,Б,В,Г. Складання рейтингу успішності	Кл.кер. 5-6-х класів
	7-8	Робота з самоврядуванням Круглий стіл міністерства освіти, милосердя, дисципліни та порядку Акція «Людям потрібна твоя допомога» 7-В	Кл.кер. 7-8-х класів
	9-11	Фотоконкурс «Осінні подарунки» Робота міністерства освіти Експедиція до міста Львів 10-Б	Кл.кер. 9-11-х класів
Учнівське самоврядування		Конкурс КАРАОКЕ 5-6 кл.	Пед.-орг.
Бібліотека		Брейн-ринг «У світі казок»	Бібліотекар Старікова О.І.
28.10 2014	1	Конкурс малюнків «Золота осінь»	Кл.кер. 1-х класів
	2	КВК «Золота осінь»	Кл.кер. 2-х класів
	3	«Умілі ручки» (квілінг) 3-А,Б,Г В. Нестайко «Одиниця з обманом» 3-В	Кл.кер. 3-х класів
	4	Відвідування шкільної бібліотеки .Лікуємо книги нашої бібліотеки.	Кл.кер. 4-х класів
	5-6	Відвідування театру юного глядача 5-А, 6-А, Б Конкурс малюнків « Осінь прийшла» 5-В,Б,Г та 6-В	Кл.кер. 5-6-х класів.
	7-8	Участь у вахті пам'яті « До Дня визволення України» 7-А,Б,В,Г Робота міністерства культури «Готуємось до презентації» 8-А,Б. Експедиція до Мамаєвої Слободи 8-В	Кл.кер. 7-8-х класів
	9-11	Робота за проектом «Моя школа – мій дім» - 9- кл Мультимедійний літопис класу (кабінет інформатики) – 10- кл Засідання учнівського самоврядування – 11кл. Експедиція до міста Львів 10-Б	Кл.кер. 9-11-х класів
Учнівське самоврядування		Профорієнтаційна гра для 9 класів	Пед.-орг.
Бібліотека		Бесіда з учнями 5-8 класів на тему «Осінні свята українців»	Бібліотекар Старікова О.І.
29.10. 2014	1	Спортивні змагання «Веселі старты»	Кл.кер. 1-х класів
	2	Майстер клас «Виготовлення осінніх композицій»	Кл.кер. 2-х класів
	3	Прогулянка « Перехід вулиць та перехрестя» Конкурс байки 3-В	Кл.кер. 3-х класів
	4	«Роби як ми, роби з нами, роби краще за нас» фізкультурна розминка	Кл.кер. 4-х класів
	5-6	Заняття «Весела математика» 5-В Проект «Гармонія» готуємось до презентації 5-Б,В,Г Робота над проектом «Міцні знання – гарант успіху» складання рейтингу класу	Кл.кер. 5-6-х класів
	7-8	«Осіння рапсодія» 7-А,Б,В,Г Прогулянка до осінніми стежками, фото сесія «Барви осені»	Кл.кер. 7-8-х класів
	9-11	Робота над проектом «Моя школа мій дім» робота в бібліотеці. Експедиція до міста Львів 10-Б	Кл.кер. 9-11-х класів
Учнівське самоврядування		Засідання міністерства милосердя Готуємось до акції «Привітай ветерана»	Пед.-орг.
Бібліотека		Робота гуртка юних книголюбів «Ти і твоя книга»	Бібліотекар Старікова О.І.

30.10. 2014	1	Конкурс «Осінній букет»	Кл.кер. 1-х класів
	2	Прогулянка осіннім парком «Спостереження за змінами в природі»	Кл.кер. 2-х класів
	3	«Мій домашній улюбленець» конкурс малюнків Оформлення літопису класу 3-В	Кл.кер. 3-х класів
	4	Перегляд кінофільмів	Кл.кер. 4-х класів
	5-6	Робота учнівського самоврядування класу «Наше майбутнє» Робота над проектом «Моя школа – мій дім» озеленення кабінету, готуємо клумбу до зими	Кл.кер. 5-6-х класів
	7-8	Практичне заняття з ПДР. екскурсія до « Експериментаріума» 8-Б Спортивні змагання	Кл.кер. 7-8-х класів
	9-11	Відвідування кінотеатру 9-А Відвідування музею М.Рильського 9-В Відвідування кінотеатру 11-А,Б Екскурсія до міста Львів 10-Б	Кл.кер. 9-11-х класів
Учнівське самоврядування	Профорієнтаційна гра для 10 кл.	Пед.-орг.	
Бібліотека	Консультація «Як працювати з каталогом» , « Як обирати книгу»	Бібліотекар Старікова О.І.	
31.10. 2014.	1	Практичне заняття з ПДР «Світлофорчик»	Кл.кер. 1-х класів
	2	Спортивні змагання «Веселі старты»	Кл.кер. 2-х класів
	3	Друзі Елзика та Ганусі» заняття в комп'ютерному класі Розгадування загадок, кросвордів	Кл.кер. 3-х класів
	4	Прогулянка – практичне заняття з ПДР	Кл.кер. 4-х класів
	5-6	Практичне заняття з ПДР «Безпечний шлях до школи» Кінотеатр « Магнат» 5-В, 6-В Відвідування музею М.Рильського 5-А Відвідування музею Т.Г. Шевченка	Кл.кер. 5-6-х класів
	7-8	Прогулянка «Осінні барви» Київський зоопарк 8-Б Свято «Хеллоуїн» 7-Г	Кл.кер. 7-8-х класів
	9-11	Робота над проектом «Моя школа – мій дім» 9-Б,В операція « Готуємо клумбу до зими» Екскурсія до художнього музею 9-А Екскурсія містом 10-А клас	Кл.кер. 9-11-х класів
Учнівське самоврядування	Тренінг «Пізнай себе». Засідання редколегії	Пед.-орг.	
Бібліотека	Літературна вітальна «Осінні мелодії у творчості українських та зарубіжних поетів 9-11 кл.	Бібліотекар Старікова О.І.	

[Share on vk](#)[Share on facebook](#)[Share on mymailru](#)[Share on favorites](#)[More Sharing Services](#)

© 2008 - 2014 Школа №304,
Народні прикмети про осінь

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Ознаки неживої природи восени

— За своїми спостереженнями розкажіть, яка погода була влітку. Як вона змінилася з приходом осені?

Улітку Сонце високо піднімалося в небі, дні були довгими. Тому земля отримувала багато тепла. Тепер, восени, Сонце піднімається в небі вже не так високо, дні стали помітно коротші, ніж були влітку. Тому похолоднішало.

Друга половина вересня — приблизний термін настання перших заморозків. Одного разу вранці ти подивишся у вікно і побачиш, що земля, трава і дахи будинків побіліли! Ні, це ще не сніг. Це — іній.

У цей час дні зазвичай ясні, теплі, а ночі холодні. Повітря буває сухим, чистим і прозорим. У ці дні ми немов проводжаємо літо, прощаємося із ним. У другій половині жовтня починається помітне похолодання, небо вкривається низькими хмарами, що застиляють його сірою пеленою.

— Які опади бувають улітку?

Дійсно, набіжить улітку темна грозова хмара, блисне блискавка, заgrimить грім. Дощ піде сильний, але недовгий. Літом грози часті. Восени грози стають рідкісними, а потім і зовсім припиняються. Осінні дощі не схожі на літні, вони дрібні, мжичать, затяжні. Над річкою, озером, ставком усе частіше нависають густі тумани. Повітря насичується вологою. Калюжі вже не висихають. Пізня осінь буває холодною, дощовою. Іноді йде мокрий сніг, який швидко розтає. В усьому відчувається наближення зими. Дні коротшають, а ночі довшають та холоднішають. Наприкінці осені на водоймах відбувається льодостав — річки, озера, ставки покриваються льодом.

2. Ознаки живої природи восени

Настала осінь. Усе менше і менше стає корма для птахів. Адже комахи зникають, трав'янисті рослини в'януть. Узимку більшість птахів зовсім не змогли б прогудуватися. Тому в кінці літа і восени вони відлітають у теплі краї, де корму завжди вистачає. Відліт перелітних птахів — приклад одного з осінніх явищ у живій природі. Які ще осінні явища в живій природі ви можете назвати?

V. Узагальнення, систематизація й контроль знань та вмінь учнів

1. Порівняння ознак літа і ранньої осені

	<u>Улітку</u>	<u>Восени</u>
<u>Сонце</u>	<u>Високо</u>	<u>Нижче, ніж улітку</u>
<u>Тривалість дня</u>	<u>Довга</u>	<u>Коротша, ніж улітку</u>
<u>Температура</u>	<u>Тепло, спекотно</u>	<u>Похолодання</u>
<u>Опади</u>	<u>Зливи</u>	<u>Затяжні дощі</u>
<u>Ґрунт, водойми</u>	<u>Прогріваються</u>	<u>Охолоджуються</u>
<u>Рослини</u>	<u>Цвітуть, утворюються плоди</u>	<u>Пожовтіли трави, дозріло насіння і плоди, змінюють забарвлення листя дерев і кущів, листопад</u>
<u>Тварини</u>	<u>Розмножуються, вигодовують потомство</u>	<u>Комахи зникають, осінні перельоти птахів, утворення підшерстку у звірів, заготівля кормів</u>

4) День був ясний, сонячний і теплий. Надворі стояла суша. Небо синіло, як літом. Сонце ходило нанебі низько, але ще добре припікало косим промінням. Тихий вітер ледве ворухився. Половина листя на вербах уже пожовкла, але на тополях лист зеленів, ніби влітку. Якби не жовте листя в садах, то можна було б подумати, що надворі справжнє літо. Тільки зелена низька озимина нагадувала про осінь. (І. Нечуй-Левицький)

— Який місяць осені описаний у цьому творі?

— За якими прикметами ви дізналися?

— Які з цих змін відбуваються у живій природі? у неживій?

2) Встановити, на яких деревах, кущах листя стає жовтим, червоним, багряним

3) Коли розпочинається листопад у берези, осики, клена, дуба, акації, бузку, коли він закінчується?

4) Які дерева не скидають листя на зиму?

5) Що відбувається в житті тварин у вересні? (Комах стало менше. Вони з'являються тільки втеплу погоду. Багато птахів відлетіли в теплі краї. До нас прилетіли птахи з півночі. У звірів утворюється підшерстя, яке захистить їх від холоду в суворі зимові морози.)

6) Коли ластівки починають готуватися до відльоту?

7) Відзначте день, коли ластівок не стане, коли вперше побачите снігурів. Перевірте народну прикмету: снігурі приносять перший сніг.

8) Спостерігайте за поведінкою мурашок біля мурашника. Яку здобич вони приносять?

9) Спостерігайте за метеликами — їх живленням, польотом. Яке забарвлення крил у них під час польоту і в стані спокою? Чи однакове воно?

10) Чи бачимо ми комах у холодні осінні дні? А взимку? Спробуйте дізнатися, куди вони поділися настанням холодів.

Слід обговорити учнями, чому відбуваються ті або інші зміни восени в житті тварин (Комахи харчуються рослинами, рослини восени відмирають або скидають листя, оскільки комахи мають чимось харчуватися, вони або гинуть, або ховаються в щілини й інші затишні місця; птахи, які харчуються комахами, відлітають; звірі, які харчуються рослинами, впадають у сплячку. Так тварини готуються до зими.)

Другокласники спостерігають і за працею людей на селі та в місті. Головне заняття жителів сільської місцевості восени — збирання врожаю, підготовка худоби до зимівлі. Діти називають й інші види праці людей у місті і селі.

Можна запропонувати дітям звернути увагу на таке:

1 . Відзнач, коли буде перший мороз.

2 . Відзнач, коли останній раз побачиш комара (метелика).

3 . Простеж, коли на «твоєму» дереві спаде листя. Намалюй своє дерево без листя

4 Запиши, коли ти вперше одягнеш зимове пальто

5 Чим займається двірник восени (біля твого будинку або школи)? Чим ти можеш допомогти йому?

4. Робота над загадками

• Голі поля, мокне земля,
Дощ поливає Коли це буває? (Восени)

• Летить орлиця по синьому небу,
Крила розкрила, сонце закрила. (Хмара)

• Рукавом махнув — дерево зігнув. (Вітер)

• Невидимка ходить в гаї,
Всі дерева ро з дягає. (Осінь)

• Коли нема — чекають,
Коли прийду тікають (Дощ)

5. Тестування

Підкресли прикмети осені

1) Ночі стали темні і довгі;

2) уранці аморо ки;

3) Сонце піднімається вище на небосхилі;

4) червоніє й облітає листя з осики;

5) птахи висиджують пташенят;

6) часто гримлять грози;

7) моросять дощі;

8) весело співають птахи

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Як змінюється восени висота Сонця в небі і тривалість дня? До чого це призводить?
- Назвіть декілька осінніх явищ у неживій природі.
- Які опади бувають восени?
- Назвіть декілька осінніх явищ у живій природі.
- Чим займаються люди восени

Сортувати по: [Даті](#) · [Назві](#) · [Рейтингу](#) · [Коментарям](#) · [Переглядам](#)

[Щедро вродили горіхи - зима буде суворою та сніжною.](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 2239](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[У вересні листя на вербі пожовтіло - чекайте різких приморозків](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 1312](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Золотавий чи рожевий захід сонця віщує гарну погоду](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 1225](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(1\)](#)

[Коли ворони літають низько над самою землею, то невдовзі заощадить](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 1397](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Сині кричать перед тривалими опадами](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 577](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[На буряках багато пожовклої гички - осінь буде теплою та сухою](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 743](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Хмари рухаються проти вітру - погіршиться погода](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 780](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Вересневий гнів віщує теплу і довгу осінь, а жовтневий - малосніжну зиму](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 681](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Багато павутиння - до теплої осені](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 1094](#) | [Дата: 21.09.2011](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Зайці рано нагуляли жиру - на холодну і сніжну зиму.](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 327](#) | [Дата: 03.11.2010](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Листя лягає на землю "долілиць" - наступний рік буде врожайним.](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 391](#) | [Дата: 03.11.2010](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Відлетіли граки - невдовзі падатиме сніг](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 373](#) | [Дата: 03.11.2010](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Перед сильним вітром горобці метушаться, перелітаючи зграйками з місця на місце](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 375](#) | [Дата: 03.11.2010](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Сірий осінній ранок віщує якісну днину](#)

[Осінь](#) | [Переглядів: 378](#) | [Дата: 03.11.2010](#) | [Коментарі \(0\)](#)

[Збираються у вирій дикі гуси - кінець бабиного літа.](#)

УРОК 3 ПРИРОДОЗНАВСТВА У 2 КЛАСІ (ЗА НОВОЮ ПРОГРАМОЮ)

II. Повідомлення теми уроку

III. Мотивація навчання

1) Відгадування загадок (малюнки, на яких зображено слова-відгадки вивішую на дошку)

Хтось		відкрив		нанебі		душ,
Повно		на		землі		калюж.
І	на	нас		водиця		л'ється.

Як це явище зоветься? (Дощ)

Без крил, а літає, ніхто її
не б'є, а вона плаче. (Хмара)

В	школах		дзвоник		продзвенів,
Школярів		дім	знань		зустрів.

В	лісі		виросли		грибочки,
У	опеньках		всі	пеньочки...	(Вересень)

Дивний ключ у небі лине,

Не	залізний,		а		пташиний.
Цим	ключем		в	осінній	млі

Відлітають ...(Журавлі)

Золоті метелики з дерева летять,

Крильцями своїми сумно шарудять. (Листопад)

Хто на зиму роздягається,

А на літо одягається? (Дерево)

У садах, лісах блукає,

В	жовті		шати		одягає,
Золотисту		стелить	постіль		-

Жде	сестрицю		білу	в	гості.
-----	----------	--	------	---	--------

(Осінь)

IV. Вивчення нового матеріалу

5) Вправа «Павучки».

-А зараз дізнаємось, як ви знаєте прикмети кожного місяця.

На кожен ряд дається малюнок, на якому зображено павучок . На овалах (тілі павучка) написані назви осінніх місяців.

-Діти, виберіть слова, що характеризують місяці, зображені на малюнках.

(Ці слова утворюють «ніжки павучка».)

Повторити правила роботи в групі

Йдуть дощі (вересень, жовтень, листопад)

Відлітають птахи (вересень, жовтень, листопад)

Достигають яблука (вересень)

Випадає перший сніг (листопад)

Починають сіяти озимину (жовтень)

Опадає листя (листопад)

Цвіте верес (вересень)

Діти йдуть до школи (вересень)

Пахне капустою (жовтень)

Ніч довша за день (жовтень, листопад)

Листя жовтіє (вересень, жовтень)

Природа готується до зимового сну (листопад)

Зниження температури повітря (вересень, жовтень, листопад)

Ранкові тумани (вересень, жовтень, листопад)

День коротшає (вересень, жовтень, листопад)

б)Робота з підручником.

-Мудрий народ, спостерігаючи за природою, створив безліч висловів про навколишнє. Дайте з вами ознайомимось із ними.

Вправа «З народної скарбнички» (с.40)

-Поясніть зміст народних висловів про осінні місяці.

Словникова робота болотяник.

7)Поділ осені на періоди (с. 41)

Підзимок (словникова робота)

V. Закріплення та узагальнення

За наявності часу

Вправа «Буріме». Давайте і ми з вами спробуємо скласти вірш про осінь.

..... Осінь

.....

просить.

.....

частує

..... готує.

(Королева

Осінь

Всіх

до

столу

просить.

Всіх

без

винятку

частує

Й для Зими запас готує.)

1)Вправа «Капітан»

-Діти кожного ряду вибирають собі капітанів. Ті вибирають завдання для своєї команди.

*відновити прислів'я (Весна красна квітами, а осінь — плодами)

*відновити послідовність у вірші

Водить

осінь

хороводи

То

із

листя,

то

з

дощів.

На

прогулянку

виходять

Парасолі і плащі.

*скласти пазли (малюнок осені)

2)Вправа «Малюнок на скелі» (або «Шифрувальники») в парах

-Первісні люди на стінах печер зображали тварин, речі, які мали відношення до їхнього життя. Вам необхідно придумати і зобразити символи-емблеми кожного місяця осені.

VI. Підведення підсумків уроку. Рефлексія.

1)Вправа «Сенкан»

(Перший рядок має містити слово, яке позначає тему (звичайно це іменник)

Другий рядок – це опис теми, який складається з двох слів (два прикметника)

Третій рядок називає дію, пов'язану з темою, і складається з трьох слів (звичайно це дієслова).

Четвертий рядок є фразою, яка складається з чотирьох слів і висловлює ставлення до теми, почуття з приводу обговорюваного.

Останній рядок складається з одного слова — синоніма до першого слова, в ньому висловлюється сутність теми, ніби робиться підсумок.)

-Осінь – це шлях, який проходить природа від літа до зими.

Він складається з багатьох кроків. А ці кроки – це і є прикмети осені, які ми сьогодні з вами назвали. Я пропоную вам всім разом скласти вірш у стилі сенкан про осінь, в якому відобразяться знання, які ви сьогодні отримали.

Осінь

Чарівна, щедра

Мандрує, роздає, збирає

Листя стає золотим, падає

Диво

2)Самооцінювання

-А тепер давайте оцінимо свою роботу на уроці.

-Якщо вам все зрозуміло, вибираєте жовтий листочок, якщо дещо незрозуміло – червоний листочок, а якщо ви нічого не зрозуміли – зелений листочок. Давайте прикрасимо вашими листочками наше дерево і подивимось, чи прийшла до нього осінь. Подивіться, яке красиве осіннє дерево у нас вийшло.

-Я бачу, що ви все зрозуміли і дізналися багато цікавого. -Виконуючи домашнє завдання, вам потрібна буде додаткова інформація. Де ви її зможете знайти?

VII. Домашнє завдання

«Безпрограшна лотерея». Діти дістають із коробок завдання для свого ряду (на групу дітей).

Творчі завдання

1) підібрати загадки про осінь

2)підібрати народні прикмети про осінь

3) знайти цікаві факти про явища, які відбуваються восени

4)А хто хоче краще показати свої знання, отримує додаткове завдання: скласти розповідь «За що я люблю осінь»

Фізхвилинка

Ось малесенькі краплинки

Пострибали по стежинках.

Хмароньки збираються,

Дощик починається.

Вітерець ураз примчав

І зробив чимало справ:

Хмарки в небі розігнав

І листочки позривав,

Їх підкинув в вишину

Й полетів у долину.

Додаткові завдання

Відгадай, який місяць осені

*Ця рослина з ніжними рожевими і фіолетовими квіточками цвіте напочатку осені. Вона зветься верес. Назва якого місяця походить від цього слова?

*Колір, яким ви розфарбовуєте осіннє листя кленів і беріз, дав назву наступному місяцю осені. Як він зветься?

*Мов казкові пташки, летять і поволі падають на землю листочки в останньому місяці осені. Це...

Обговорення вірша

Прислів'я та приказки про осінь

· Весна красна квітами, а осінь — плодами.

- Курчат восени лічать.
- Осінь усьому рахунок веде.
- Восени — багач, а навесні — прохач.
- Восени і горобець багатий.
- Осінь каже: «Берися, бо як зима прийде, хоч і схочеш узяти, то не візьмеш».
- Осінь збирає, а весна з'їдає.
- Осінь сумна, а весело жити.
- Осінь на строкатому коні їздить.
- У доброго хазяїна восени й соломина не пропаде.
- Усякому літові кінець, а осені початок.
- Хвали літо, коли осінь прийде.
- Весною горшки порожніють, а восени – повніють.
- В осінній час сім погод у нас: сіє, віє, крутить, мутить, припікає, поливає.

Тема Прикмети осені. Осінні місяці Мета:Формувати уявлення про особливості погоди своєї місцевості; вести спостереження за предметами і явищами неживої природи та їх змінами; розширити поняття учнів про характерні прикмети осені; ознайомити з осінніми місяцями; розкрити історію походження назв місяців осені; вчити описувати красу природи восени ;розвивати уяву, фантазію, мовлення, спостережливість, пам'ять; виховувати вміння працювати в парі та групі; дотримуватися народних традицій у ставленні людини до природи. Обладнання: малюнки дітей, фотографії дітей в природі, ілюстрації, кросворд, загадки, ребуси, картки із завданням , комп'ютери. Тип уроку: інтегрований.

Хід уроку I. Організаційна частина Шановні колеги! Запрошуємо Вас, на відкритий урок у 2-А клас Капітанівської загальноосвітньої школи I-III ступенів. Проспівав веселий дзвінок – Починається відкритий урок. З Божої ласки, маминої казки, Із щирого старання, Гомінких пісень, Добрий день, вам діти! Добрий день!

1. Відповіді дітей.

2. Підсумки спостережень за змінами в природі. Вправа " Погода" - (Робота в зошитах календарях погоди)

- Який зараз місяць?

- Яке число? –

Тепло чи холодно надворі? –

Який стан неба? - Чи були сьогодні опади? –

Який напрям вітру?

II. Повідомлення теми і мети уроку.

Учень

Без пензлика, без олівця

Розфарбувала деревця

У садках, гаях блукає,

Жовті шати одягає.

Золотисту стелить постіль,

Жде сестрицю білу в гості. - Діти, ви здогадалися хто до нас завітає сьогодні? - Осінь. - Давайте запросимо її в гості.

Учениця Осінь, осінь! В гості тебе просим.

З щедрими хлібами, З високими снопами,

З листопадом і дощем, З перелітнім журавлем. –

II. Вивчення нового матеріалу Урожай А чи знаєте малята, Що приніс я в вашу хату: Із садів, полів, грядок – Повний кошик загадок. - А загадки не парості – ці загадки чарівні. Давайте спробуємо їх відгадати і дізнатися, що нам приніс урожай. 1. Робота над загадками (КРОСВОРД) м о р к в а к а п у с т а о г і р о к ч а с н и к о п е н ь к и 1. Сидить дівчина в коморі, А коса її на дворі. (морква) 2. У сто сорочок одягається, І жодна не застібається. (Капуста)3. Безвікон, без дверей, Повна хата людей. (Огірок) 4. Що то за голова Лиш зуби та борода? (Часник) 5. Серед лісу на пенючку Закружляли у таночку Круглі маленькі Братики - ... (Опеньки) - Отже, які дарунки приготувала нам осінь у саду, в полі, на городі, в лісі? - Відповіді дітей. 2. Помилуймося осінніми пейзажами та

пригадаймо нашу осінню мандрівку. (Фото дітей серед природи восени) "Мозковий штурм" - Що вам запам'яталось, сподобалося найбільше? - Про що захотілося розповісти своїм друзям? - Що вразило або що здивувало? - Діти, що ви можете сказати про осіннє сонечко? - Яким стало повітря? Коли ми це відчуваємо?- Чому не чути пісень пташок? - Чи всі пташки відлетіли в теплі краї? - Які зміни відбулися з деревами? Вчитель музики – Діти, давайте пригадаємо пісню "Осінь," яку ми вивчали на уроці музики і прослухавши її, дізнаємося які прикмети ми ще не називали. А проспівав нам цю пісню, Надійка. Музика М. Ведмедері О с і н ь 1.

Осінь, осінь, осінь!..

Медом пахнуть роси.

Журавлі курличуть в небі

Та вітри голосять

Не дзвенять в садочку

Птичі голосочки.

Сняться зораному полю

Квіти й колосочки.

2. В лузі при долині Плаче тополина,
Загорілась над рікою Червона калина.

Тьмяно сонце світить, А на голих вітах

В'яже осінь рукавички З бабиного літа.

- То про які ж прикмети співалося в пісні?

3. Розгляд осіннього букета. - Діти придивіться до цього чудового листяного розмаїття. Які кольори зібрались у дружньому колі?

Осінь Добрий день, брати-місяці, з чим до нас завітали? **Вересень з дрібним дощем. Жовтень з хрумким грибком. Листопад з першим сніжком.** - Кожен місяць свої ознаки має. А які це ознаки, ми зараз з'ясуємо, послухавши, братів місяців. Вересень Звуть мене вереснем. Звозю в комори Кавуни і помідори, Спілих яблук, груш і слив Цілі гори натрусив. І вантажу гарбузи На машини і вози. Жовтень Я – Жовтень! Жовті фарби позичаю, Малювати всіх навчаю. Листя роздаровую, Золотом розмальовую. - А чи знаєте, як звати третього брата-місяця? Листопад Я – Листопад! Дружу з вітрами. І золото з дерев трушу. Іду з холодними дощами. Та землю листям вкрить спішу. Роботу я важливу маю – Ворота в осінь зачиняю. 7. Робота в парах – знайти на малюнках помилки та обвести їх олівцем. Підсумок: - Чим саме привабливий місяць вересень? - Як саме жовтень прикрасив природу? - Чим вразив місяць листопад? - Який шлях подолала осінь, ми дізнаємося, як прослухаємо казку. **КАЗКА ПРО ОСІНЬ ЖИЛА** - була на світі Осінь. У неї були сини – Вересень, Жовтень, Листопад. Вони жили та господарювали окремо. Вирішила мати Осінь відвідати кожного з них, побачити, як вони поживають. Спочатку зазирнула в господарство старшого сина Вересня. Там вона побачила свого сина – лагідного, веселого, багатого, щедрого. Задоволена матуся вирушила далі в гості до середнього сина. Жовтень зустрів її різнобарвною кольорів, золоті килими постелив матері під ноги. Але йому ніколи було й поговорити зі старенькою, весь час малює сніг, усе в роботі. Помандрувала Осінь у гості до Листопада, найменшого сина. А він струшує сердито листя з дерев, лякає пташок. Засмутилася матуся, повернулася додому стомлена й заснула міцним сном на цілий рік... - То що ж таке осінь? - Який вона подолала шлях? - Осінь – це шлях який природа проходить від літа до зими. - Чому у синів не вистачило часу поспілкуватися з мамою? - Не забувайте своїх мам, знаходьте завжди час для спілкування з ними. IV. Фізкультхвилинка - Що ж мабуть прийшла пора, Трішки відпочити. Хочу вас усіх на фізкультхвилинку запросити. Хмарка сонечко закрила, Слізки срібнії зронила. Ми ті слізки пошукаєм, У травичці позбираєм. Пострибаєм, політаєм. Потанцюємо ще трішки, щоб спочили ручки, ніжки. Всі веселі? Ой чудово! А тепер до праці знову IV. Узагальнення, систематизація й контроль знань та вмінь учнів 1. На уроках " Сходинки до інформатики" ми вчилися з вами працювати за комп'ютером. І сьогодні ви продемонструєте свої вміння і навички. Перегляд слайдів про осінь та обговорення переглянутого. - А чому вересень називають вереснем?, жовтень – жовтнем?, а листопад – листопадом, ви дізнаєтеся коли опрацюєте матеріал в підручнику

Урок природознавства в 2 класі Осіння мандрівка: «Які в осені прикмети?» Тема. «Які в осені прикмети?» Мета. Розширювати знання учнів про характерні ознаки осені в природі; учити вдивлятися в навколишній світ, уміння спілкуватися з природою; розвивати творче мислення учнів,

спостережливість, фантазію, уміння бачити і відчувати красу осінньої пори; формувати вміння виразно декламувати вірші, передавати свій настрій, красу природи художніми засобами, комунікативну та полікультурну компетентність; виховувати любов та бережливе ставлення до природи. Обладнання. Корзина з осіннім листям, овочами та фруктами, Тип уроку. Урок мислення серед природи Василь Сухомлинський ХІД УРОКУ I. Організація класу II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми, мети уроку. Вчитель. - Пролунав уже дзвінок, Розпочався наш урок. Що будемо робити, і про що говорити – Ви зможете усі сказати, Якщо спробуєте загадку відгадати. Звучить музика з циклу П. Чайковського «Пори року». Вчитель читає загадку. Жовте листячко лежить, Під ногами шелестить. Сонце вже не припікає. Коли це буває? (Восени) Вчитель. - Так, діти, восени. Отже, я хочу повідомити, що сьогодні ми з вами відправляємося в осінню мандрівку. Милуючись красою чарівної осені, ви будете поетами, артистами, декламаторами. III. Актуалізація опорних знань. 1. Народні прикмети про осінь. - Давайте пригадаємо, які народні прикмети про осінь ми знаємо. (Діти по черзі говорять прикмети, які вони збирали від рідних, знайомих, друзів). 2. Хвилинка синоптика. IV. Осіння мандрівка. 1. Вступне слово вчителя. - Осіння природа для людини — джерело життя, мудрості й краси. Вона постійно змінюється, вражаючи нас розмаїттям своїх проявів. Тому книга природи безмежна і дуже цікава. Вона може суттєво збагатити розум і серце людини, змінити настрій, викликати добрі почуття. 2. Ознаки осені. - Трішки сумно в цей час, адже в душі кожної людини, не байдужої до краси, звучить мелодія осені. Така вже вона, ця осіння мелодія: сумовита і радісна водночас. Сонечко землю-матусю не так вже цілує, Золотом сипле в садах і гаях. Осінь чарівна барвисто крокує: Здрастуй, красуне смаглява моя! - Сьогодні ми вийшли на шкільне подвір'я, щоб іще раз зустрітися з природою, поспілкуватися, відчути серцем і душею красу осінньої пори. Хто вона, ота красуня В золотім намисті, Що без пензля і без барв Скрізь малює листя? На деревах листя те Так блищить, мов золоте. (Осінь) Правильно. І сьогодні до нас на урок завітала Осінь. (Підходить дівчина - старшокласниця, одягнена в костюм Осені. Разом з нею йдуть три хлопчики – місяці.) Осінь Добрий день! В добрий час! Рада, діти, бачить вас! Не сама до вас прийшла, Я синочків привела. — Діти, чи знаєте ви моїх синів. (Вересень, Жовтень, Листопад) — Чому вони мають таку назву? (Цвіте верес, жовтіє листя, опадає листя.) — Послухайте вірші, які підготували мої сини. Вересень Вересневе небо синє, І сади ще пахнуть літом, В палісаднику жоржини Розгорілись дивоцвітом. Жовтень Сяють золотом берези, Жовтень ним вінчає осінь, Журавлиний клин мережить Висоти холодну просинь. Листопад Хмарна не радує днина, Вітер висвітує в кронах, Лиш молода горобина Світиться в гронах червоних. Вчитель — Діти, давайте пригадаємо ознаки осені. (Температура повітря знижується; день стає коротшим, а ніч довшає; жовкне трава; дощить; часті тумани.) — Якими є ознаки кожного з осінніх місяців? — Назвіть причину осіннього похолодання. (Коли сонце влітку піднімалося високо, дні були довші, земля краще обігрівалася промінням сонця. Тепер сонце опускається низько, тому на землю потрапляє менше тепла.) — Які ознаки осені ви ще помітили? (У повітрі літає насіння клена, берези, акації.) — Чи змінюється стан неба? — Як змінилося забарвлення дерев, кущів? (Листя пожовкло, побагровіло, починає опадати на землю.) — Діти, уявіть собі, що вітер – це осіння музика, як вона звучатиме? Охарактеризуйте її. А хто зможе відтворити цю музику? 3. Розглядання різноманітного листя та пояснення властивості опадання. Вчитель - Діти, візьміть листочок, кому який подобається. Придивіться, яку форму мають листочки! - На що схожі їх пластинки (На щит, руку з пальцями, коло, яйце, ромб, голку). - Погляньте на краї листка, скажіть, як над ними попрацювала природа. (Вони прикрашені зубчиками, війками або схожі на пилку. Верхівка листочка буває загостреною, тупою, утисненою або з війками). - Є листя просте і складне. Чому його так назвали? Поясніть, як ви це розумієте. (Відповіді дітей.) - У складного листя листочки розташовані по обидва боки головної осі або відходять від верхівки черешка, як у кінського каштана. А зараз, діти, зберіть прості та складні листочки. Уважно їх розгляньте! (Діти збирають листки, групують їх, порівнюють, знаходять у них спільне і відмінне). 4. Доповнення вчителя. - Черешки і жилки виконують роль пружин (особливо під час вітру, злив). Чому? - Що може бути кращим ніж зелені, жовті, червоні кольори листя дерев, що так захоплюють нас! Чому осіннє листя має різне забарвлення? (Відповіді дітей.) - Зелені тому, що мають багато зеленого пігменту — хлорофілу, але є й інші, зокрема, золотаво-жовті, жовтогарячі, червоні. Ближче до осені в листку руйнується насамперед зелений пігмент. Інші пігменти стійкіші, сильніші, витриваліші, а тому восени вони стають помітнішими. До осені воснові

кожного листка утворюється тонкий шар клітин, що легко відокремлюється, його так і називають відокремлю-вальним шаром. Клітини цього шару поступово стають гладенькими, тоненькими, округлими. Достатньо краплини роси, найменшого подиху вітерцю, щоб зірвати листок. На тому місці, де листок відокремився від стебла, утворилася ранка, виникає шар особливих клітин, що перешкоджають втраті вологи, щоб дерево не всохло, та захищають його від шкідливих організмів. Більшість вічнозелених дерев не скидають свого вбрання одразу. Цей процес відбувається поступово протягом усього року, тому вони залишаються вічнозеленими.

5. Творча робота дітей.

5.1 Усний опис осені. - Діти, а тепер давайте тихенько, спокійно і обережно пройдемося по осінньому листі. Доберіть слова, що влучно передали б шум листочків під ногами. (Шумлять, шелестять, шарудять, тріщать, хрумтять, шепечуться, шерехтять, співають, стогнуть, плачуть) - Із чим ми порівнюємо опале листя? Чому? Підберіть словосполучення як би ви змогли їх назвати. **(барвистим килимом, золотими монетами, різнокольоровими клаптиками)** - Про що перешіптуються опалі листочки? - Що можете сказати про трав'янисті рослини? - А тепер завітаємо на наші шкільні клумби. Які квіти залишилися на клумбах? - Чому менше стало квітів і так збіднів навколишній рослинний світ? - Прислухайтеся! Чи чуєте ви дзвінкий спів пташок (комах)? Чому? - Я прошу вас підібрати такі слова, за допомогою яких можна описати красу осені. (Золота, чудова, багряна, замріяна, багата, щедра, різнокольорова, різнобарвна, чарівниця, яскрава, пізньоквітуча казкова красуня, невтомна, працююча, найкраща) - Чи подобається вам осінь? Чим саме? - А зараз кожен з вас самостійно пройде до березового гаю чи просто походить біля інших дерев і спробує з побаченого і сказаного вами, почутого шарудіння листя скласти опис осені. (Діти тихенько розходяться і обдумують, як вони складуть опис осені. Далі діти озвучують усний опис осені.)

Вчитель. Діти, у мене у руках осіннє листя, якого ви не знайшли на шкільному подвір'ї, бо такі дерева тут не ростуть. Мені сподобалися розповіді, які ви склали, і в нагороду за це вам буде такий чудовий листочок. (Вчитель роздає листки різного кольору) - А тепер об'єднайтеся у групи за кольором своїх листків і поринемо у золоті барви чудової і казкової пори осені. - Про неї складено багато віршів, загадок, прислів'їв, пісень. Послухайте уважно завдання, які я вам дам. Група дітей з червоними листками пригадають вірші про осінь. Діти із зеленими листками згадують прислів'я про осінь. А діти із жовтими листками загадають для нас загадки про осінь. (За кожну правильну відповідь учень одержує листочок)

5.2 Вірші про осінь

Учень 1. Вересень зеленим Осінь залишила, Бо в траві високій Пензлика згубила Аж у жовтні осінь Пензлика знайшла Й малювати фарбами Скрізь розпочала. Золотим, червонимЗмалювала гай. Річку — темно-синім Й синім небокрай. Ще милує око Листячко зелене, Та пожовкли липи, В позолоті клени. Вже птахів гуртує В небі чиста просінь, І врожай в комори Вносить щедра осінь.

Учень 2 Літечко згасає, Тужить горобина, Чути, як гукає Осінь журавлина. Лісова дорога Ні сумна, ні рада. Жовтий лист під ноги Тихо,тихо пада.

Учень 3. Тихо осінь ходить гаєм, Ліс довкола аж горить. Ясен листя осипає, Дуб нахмурений стоїть. І берізка над потоком Стала, наче молода. Вітер, мовби ненароком Їй косиці розпліта... Учень 4. В парках і садочках На доріжки й трави Падають листочки Буро – золотаві. Де не глянь, навколо Килим кольоровий, Віти напівголі Й небо синє, чисте. Метушні немає, Тиша й прохолода, - Осінь золотава Тихо – ніжно ходить.

Вчитель. - Ви дуже гарно читали вірші. Можливо хтось хоче з інших груп прочитати вірші про осінь? (Вчитель за кожну відповідь дарує листочок)

5.3 Прислів'я про осінь. Осінь сумна, а весело жити. Осінь іде і за собою дощ веде. Восени і горобець багатий. Восени день блисне, а три кисне. (Доповнення дітей з інших груп)

5.4 Загадки про осінь.

Учень 1.У садках, лісах походить, Жовті шати одягає, Золотисту стелить постіль, Жде сестрицю білу в гості. (Осінь)

Учень 2 Хто вона, ота красуня В золотім намисті, Що без пензля і без барв Скрізь малює листя? На деревах листя те Так блищить, мов золоте. (Осінь)

Учень 3 Весною, влітку зеленіє, Восени в'яне і жовтіє. (Листя)

Учень 4. Жовте листячко лежить, Під ногами шелестить. Сонце вже не припікає. Коли це буває? (Восени)

Вчитель звертається до класу: - Діти, а хто ще знає загадки про осінь.

б. Ігри «Весела хвилинка, хвилинка – плутанинка». Вчитель проводить з дітьми ігри.

Гра 1. Азбука осені. Вчитель називає букву, а діти придумують слово чи словосполучення на задану букву, яке стосується осені. (Д – дощ, л – листопад, в – відлітають птахи, ...). ...). Гра 3. Доповни вірш. Ходить ... по покосах, (осінь) В золото фарбує ..., (ліс) І горять шовкові ... (коси) У зажурених ... . (беріз) Падає, в'яне ... багрянний, (лист) Золотиться сіножать. ... в сорочці вишиваній (клен) Вийшов ... проважати. (літо) (Заучування вірша напам'ять) - Діти, а хто бажає виразно прочитати цей вірш? Діти за бажанням читають вірш. Гра 4. Що в кошику? Учні за дотиком визначають овочі та

фрукти і називають їх. У кожній грі за відповіді діти одержують осінні листочки – подарунки. V. VI. Оцінка роботи на уроці. - Діти, я бачу вам урок сподобався. А мені сподобалося, як ви активно працювали на уроці. Одержуючи листочок за відповіді, у кожного із вас в руках зараз прекрасний осінній букет, за який я не можу поставити нижче 12 балів. Молодці! VII. Домашнє завдання. - - Як ви думаєте, який настрій був у нього, коли він падав на землю? (Відповіді дітей) - Що ви відчуваєте до нього? (Жаль, сум) - Не сумуйте, адже природа нічого не робить даремно. **Ваше домашнє завдання буде скласти казочку – діалог «Не плач, листочку!»** Спробуйте його заспокоїти **ема 15**. Які в осені прикмети?